

דור סנדלר

לראשונה בתולדותיו של הפורום הכלכלי העולמי בדאבוס התקיים השנה פאנל שכולו בני נוער הפועלים למען הסביבה. לצד גרטה תונברג השוודית, השתתף בפאנל גם סלבאדור גומס-קולון, נער מפוארטו ריקו שמוביל מאמץ נרחב לשיקום נזקי ההוריקנים בארצו. "אסור להתייחס אלינו כאל דור העתיד", הצהיר, "אנחנו ההווה ואנחנו פועלים עכשיו".

דבריו של גומס-קולון אינם באים בחלל ריק. המחשבה על איכות חייו של דור העתיד בצל ההתחממות הגלובלית מטרידה הורים רבים (כולל הח"מ, שצפוי להפוך לאבא בעוד כמה שבועות), אך מחקרים חדשים מלמדים כי לשינויים הסביבתיים יש השפעות על "אזרחי המחר" עוד בעודם ברחם.

מחקר אמריקאי שפורסם לאחרונה בכתב העת Nature מגלה כי חשיפה מוגברת לעומס חום בתקופת ההריון מגבירה את הסיכון ללידה מוקדמת ספונטנית (כלומר, ללא התערבות רפואית יזומה). המחקר ניתח 56 מיליון לידות בארה"ב ב-20 השנים האחרונות ומצא כי בימים חמים במיוחד (מעל 32.2 מעלות) חל גידול של 5% במספר הלידות. מספר הלידות נותר גבוה מהממוצע במשך מספר ימים לאחר "אירוע החום".

הערכת החוקרים היא שהאפקט המצטבר מוביל לכך שלפחות 25 אלף הריונות בשנה בארה"ב מתקצרים בכמעט שבוע בממוצע. בנוסף, תינוקות שנולדו לאחר אירועי חום קיצוניים יוצאים לעולם במשקל נמוך יותר בממוצע, ללא קשר למשך ההריון. החוקרים צופים כי בהיעדר היערכות מתאימה לשינוי האקלים, עד סוף המאה צפוי בארה"ב אובדן של כ-250 אלף ימי הריון כתוצאה מחום לעומת 150 אלף כיום.

"הריון נמשך כ-40 שבועות ולידה מוקדמת מוגדרת כלידה לפני שבוע 37. מדובר בפגות שכיום מזוהה כסיבה מספר 1 לתחלואה ולתמותה בילודים", אומר פרופ' אייל שיינר, מנהל מחלקת נשים ומחלקת יולדות בבית החולים סורוקה. "האדם הוא תבנית נוף מולדתו. אנחנו לא מנותקים מהסביבה, היא משפיעה עלינו. למחלה כמו רעלת הריון יש תקופות בשנה שבהן היא בולטת יותר. גם מיעוט מי שפיר נפוץ יותר בקיץ".

לדברי שיינר, השכיחות של לידה מוקדמת "משתנה באזורים שונים בעולם ואנחנו למזלנו בצד הנמוך של הסקאלה". בישראל 7.4% מהלידות הן מוקדמות בהשוואה ליותר מ-11% בארה"ב למשל. מסתבר כי באזורים שבהם טמפרטורות גבוהות הן עניין שכיח יותר (כמו באקלים הים תיכוני והצחיח ששורר אצלנו) השפעת אירועי הקיצון על ההריון נמוכה יותר. ועם זאת, חשוב להדגיש כי ההריונות בישראל אינם "חסינים" לאירועי חום.

מחקר שנערך לפני מספר שנים בסורוקה, בהשתתפות שיינר וחוקרים נוספים מאוניברסיטת בן גוריון בנגב, בחן יותר מ-260 אלף לידות שהתרחשו בבית החולים ומצא מחזור עונתי בולט בסבירות ללידה מוקדמת. בפרט, ימים עם עומס חום גבוה מגדילים את הסיכון ללידה מוקדמת ספונטנית בכמעט 8%. הממצא המדאיג במיוחד נוגע לסיכון ללידה מוקדמת מאוד (לפני שבוע 34) שגם הוא עולה בכ-4%.

"פגות היא ספקטרום. אין דומה פג שנולד בשבוע 36 ושישה ימים לפג שנולד בשבוע 30", מחדד שיינר.

בסוגיית הלידה המוקדמת עוסקים גם מחקרים רבים מהזווית האפידמיולוגיות. ועם זאת, קשה לקבוע בוודאות מהו הגורם הספציפי שמקשר בין טמפרטורות גבוהות ללידה מוקדמת. שיינר משער שלהתייבשות יש תפקיד מרכזי בעניין, שכן היא עלולה לגרום למיעוט מי שפיר, מצב המוכר כמעלה את הסיכון ללידה מוקדמת. בנוסף, במקרה של התייבשות יש הפרשה מוגברת של הורמונים שעלולים לעודד צירים במקרים מסוימים. בהריון מתקדם, לגוף האשה יש גם קושי בוויסות החום בשל העלייה במשקל, שינוי במנגנוני ההזעה ובוכחות העובר בגוף.

גם אם המנגנון הפיזיולוגי לא מובן לחלוטין, הרי שהתחזיות האקלימיות מציינות תמונה עגומה לעתיד. בעשורים הקרובים, גלי חום צפויים להפוך לחזקים יותר ושכיחותם תעלה, בפרט במזרח התיכון. לפי דו"ח השירות המטאורולוגי בנושא שינוי האקלים בישראל, נמצא גידול מובהק בעשורים האחרונים במספר הימים שבהם טמפרטורת המקסימום היתה גדולה מ-30 מעלות, ולפי הערכות, מספר הימים החמים במישור החוף צפוי לגדול ב-23 ל-40 בשנה עד 2050.

"לצד התחממות כדור הארץ יש גם שיפור ברפואה", מבקש שיינר להרגיע ומציין כי כדאי לנקוט זהירות לפני שמנבאים עלייה בסיכון העתידי. שיעור הלידות המוקדמות בישראל נותר יציב בעשור האחרון, בין היתר הודות לאבחון של אוכלוסיות בסיכון, נגישות למיזוג אוויר ומתן טיפול תרופתי (הורמונים למניעת צירים ותרופות להבשלת ריאות העובר, למשל). בהקשר זה חשוב לציין כי מהשיפורים ברפואה לא נהנים כולם באופן שווה וגם לגורמים סוציו-אקונומיים משפיעים על חומרת הקשר בין לידה מוקדמת לאירועי חום. למשל, בארה"ב, נשים אפרו-אמריקאיות זוהו כרגישות יותר מלבנות בכל הקשור ללידה מוקדמת.